

Ekonomik Özgürlükler ve Büyüme İlişkisi: MIKTA Ülkeleri Örneği

The Relationship Between Economic Freedoms and Growth: The Case of MIKTA Countries

Dr. Fatih Volkan Ayyıldız [ORCID: 0000-0001-5991-3574](#)

Abstract

The economic freedom index measures whether the factors that enable the realization of economic activities prevent or help the realization of these activities. In the literature, there is a dominant view that countries that are less exposed to restrictions in economic activities will have higher economic growth tendencies. Despite this, discussions about the direction of the relationship between economic freedoms and economic growth variables continue. In this study, it is aimed to measure whether there is a relationship between economic freedoms and growth in the sample of countries in the period of 1995-2021 and to measure the direction of a possible causality between the variables. In the study, data on economic growth were obtained from UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development), and data on economic freedoms were obtained from the Heritage Foundation website. For the purpose, cross-section dependency test, unit root tests, homogeneity test, panel cointegration test, long-term coefficient estimation test and causality tests were performed respectively. As a result of the estimation of the long-term coefficients with the random coefficients model (RCM), it was found that a 1% increase in economic freedoms increased economic growth by 0.6% in MIKTA (Mexico, Indonesia, South Korea, Türkiye and Australia) countries. According to the results of the Dumitrescu-Hurlin (2012) panel causality test, it was found that there is bidirectional causality between economic freedom and growth variables. Therefore, it is recommended that policy makers include policies that expand and encourage property rights, judiciary, government integrity, financial health, government expenditures, business, labor, trade, investment and financial freedoms.

1 Giriş

Beetham, ekonomik özgürlükler kavramını sürdürülebilir bir yaşamın temel ögesi olarak ifade etmiştir (Beetham,1995). Gorga (1999)'ya göre ekonomik özgürlüklerin gerçekleşebilmesi için i) iktisadi faaliyetlerde bulunan bireylerin bu faaliyetler için gereken bilgi birikimine sahip olması ii) bu haklarla ilgili mevzuatın bilinmesi iii) ekonomik hakların yasalar içinde belirgin biçimde yer alması şeklinde belirtilen bu üç ön koşulun sağlanması gereklidir.

Heritage Vakfı'nın 2006 yılındaki raporunda ekonomik özgürlükler, baskıcı ve kısıtlayıcı bir yönetim yokluğunda iktisadi faaliyetlerin gerçekleşmesi olarak ifade edilmiştir (Beach ve Miles, 2006: 55-76). 2020 yılındaki Fraser Enstitüsü (Fraser,2020) raporuna göre ise kişisel mülkiyetlerin korunduğu, piyasalarda mobilitenin sağlandığı, mübadelenin kontrolünün piyasa güçlerince yapıldığı yani liberal ekonomik sistemin hâkim olduğu bir yapının ekonomik özgürlüklerin anahtarı olduğu ifade edilmiştir.

Ekonomik özgürlükler kavramı denildiğinde bu kavramla ilişkili olan sözleşme serbestliği ve mülkiyet hakları kavramları ön plana çıkmaktadır. Mülkiyet hakları özellikle az gelişmiş ülkelerde hukuki boşluklar nedeniyle en fazla ihlal edilen hak türlerinden biridir. Bu tür bir mağduriyetle karşılaşan bireyler genellikle sahip oldukları varlıkları kiralama, satma veya miras yoluyla ailelerine bırakmayı tercih ettiklerinden bu durum piyasa işleyişini bozmaktadır. Oysaki bu haklarının garanti altında olduğunu bilen bireyler güvenle daha fazla mal ediniminde ya da daha fazla yatırım yapma eğiliminde olabileceklerdir. Bir diğer unsur ise sözleşme serbestliği esasen mülkiyet hakkının tamamlayıcı bir parçasıdır. Bireysel talep sonucu iktisadi liberalizmin yansıması olarak sözleşme serbestliğidir. Sözleşme serbestliği özel hukuk düzenlemeleriyle güvence altına alınmıştır. Sözleşme serbestliği esasen klasik iktisadın öncülüğünde yaptığı ve liberal ekonominin de piyasa işleyişine engellerin ortadan kaldırılması savıyla örtüşen hukuki bir unsurdur. Bu durum halen günümüzdeki temel hukuki haklardan biridir.

Heritage Vakfı tarafından ekonomik özgürlüklerin ölçülmesine dair yapılan endeks çalışmalarında 184 ülkeyi içeren ve mülkiyet haklarından finansal özgürlüğe kadar 12 farklı bileşenin dikkate alındığı bir hesaplama yapılmıştır. Hesaplama dikkate alınan değişkenler; finansal özgürlük, yatırım özgürlüğü, ticaret özgürlüğü, parasal özgürlük, emek özgürlüğü, işletme özgürlüğü, mali düzen, kamu harcamaları, vergi yükü, hukuki etkinlik, kamu bütünlüğü ve mülkiyet haklarıdır. Bu değişkenlerin her biri için ayrı endeks oluşturulmuştur. Bu 12 farklı değişkene ait endekslerin ortalaması ise ekonomik özgürlükler endeksini vermektedir.

Bu çalışmanın planı şu şekildedir; giriş kısmında temel kavramlar üzerinde durulmuştur, literatür kısmında konuyla ilgili çalışmalara değinilmiştir, analiz kısmında MIKTA ülkeleri örneklemeden hareketle panel zaman serisi analizi yapılmıştır, sonuç kısmında ise analiz kısmındaki bulgulardan hareketle değerlendirmeler yapılmıştır.

2 Literatür

Ekonomik özgürlükler ve büyüme ilişkisini konu edinen güncel çalışmalar aşağıda Tablo 1’de kronolojik olarak tasnif edilerek verilmiştir.

Yazar (Yıl)	Örneklem	Dönem	Yöntem	Sonuç
De Haan ve Sturm (2000)	80 ülke	1975-1990	Panel veri analizi	Ekonomik özgürlüklerdeki artış büyümeyi teşvik ediyor.
Bengoa ve Sanchez-Robles (2003)	18 Latin Amerika ülkesi	1970-1999	Panel veri analizi	Ekonomik özgürlükler yabancı sermaye girişinin belirleyicilerindedir. Yabancı sermaye ile büyüme arasında pozitif bir korelasyon vardır.
Gwartney vd. (2004)	99 ülke	1980-2000	Panel veri analizi	Büyüme ve ekonomik özgürlükler arasındaki ilişki anlamlı değildir.
Ashby ve Sobel (2008)	ABD	1980-2003	Regresyon analizi	Ekonomik özgürlükler değişkeni yüksek gelir grupları, yüksek gelirlerin büyümesi ve gelir eşitsizliğinin giderilmesinde önemli bir parametredir.
Azman-Saini vd. (2010)	85 ülke	1975-2004	Panel GMM	Doğrudan yabancı sermayenin iktisadi büyüme üzerinde tek başına anlamlı etkisi yoktur. Büyüme üzerinde yabancı sermayenin etkili olabilmesi ekonomik özgürlüklerin genişletilmesiyle mümkündür.
Williamson ve Mathers (2011)	141 ülke	1970-2004	Panel veri analizi	Ekonomik özgürlükler arttıkça iktisadi büyüme artmaktadır.
Erdal ve Yenipazarlı (2013)	Türkiye	1970-2006	ARDL	Türkiye için yeni bir ekonomik özgürlükler endeksi önermişlerdir. Bu doğrultuda oluşturulacak endekste ekonomik özgürlükler büyümeyi artırmaktadır.
Akıncı vd. (2014)	144 ülke	1995-2012	Panel veri analizi	Ekonomik özgürlükler iktisadi büyümenin nedenidir.
Güney (2017)	Türkiye ve BRICS ülkeleri	1990-2014	Genelleştirilmiş en küçük kareler	Ekonomi özgürlükler iktisadi kalkınmayı destekler. Ekonomik özgürlükleri oluşturan parametrelerden biri olan hukuki yapı kalkınmayı en çok etkileyen faktördür.
Biol ve Demirgil (2020)	BRICS ülkeleri	1995-2018	Panel eşbütünlük ve panel nedensellik	Değişkenler arasında eşbütünlük ilişkisi vardır. Fakat ekonomik özgürlüklerin iktisadi büyümeye etkisi istatistiksel olarak anlamsızdır.
Göcen (2021)	D-8 ülkeleri	1996-2019	Bootstrap panel nedensellik	7 ülkede ekonomik özgürlüklerden büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi vardır. Bangladeş’te ise değişkenler arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi vardır.
Mahmood vd. (2022)	41 Asya Pasifik ülkesi	1998-2018	SVAR analizi	Ekonomik özgürlükler, kişi başına enerji kullanımı, beşeri sermaye ve karbon yoğunluğundaki artış büyümeyi artırmaktadır.
Künü vd. (2023)	E-7 Ülkeleri	2004-2021	Panel nedensellik	Büyümeden ekonomik özgürlüklere doğru nedensellik yoktur. Endonezya’da ekonomik özgürlüklerden büyümeye doğru tek yönlü nedensellik vardır.

Tablo 1. Literatür Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3 Ekonometrik Analiz

Çalışmanın analiz kısmında MIKTA ülkeleri örneklemini 1995-2021 dönemi için öncelikle yatay kesit bağımlılığı testi yapılmıştır, ardından sırasıyla değişkenlere ait birim kök testleri, eşbütünlük testi, katsayı tahmini ve nedensellik testi uygulanmıştır. Ekonomik özgürlükler değişkeni Heritage (2023) resmi internet sitesinden, büyüme değişkeni ise UNCTAD (2023) resmi sitesinden alınmıştır.

Test	İstatistik	Olasılık Değeri
LM	62.95	0.0000
LM adj	33.91	0.0000
LM CD	5.803	0.0000

Tablo 2. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Çıktıda üç farklı yatay kesit bağımlılığı testi bulunmaktadır. Bresuh & Pagan (1980) LM testi $N < T$ durumunda, Pesaran (2004) CD testi hem $N < T$ hem de $T < N$ olduğu durumda geçerli iken Pesaran vd. (2008) tarafından geliştirilen LM adj testi ise $N < T$ durumunda geçerlidir. Yatay kesit bağımlılığı testlerinde temel hipotez “Kesitler arasında yatay kesit bağımlılığı yoktur” hipotezi reddedilmektedir. Çalışmadaki örnekleme $N=5$, $T=27$ boyutunda bir panel olduğundan yatay kesit bağımlılığı testlerine bakıldığında (olasılık değerleri 0,05’in altında) panelde yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın bu aşamasında bu durumu dikkate alan birim kök testlerinden olan CIPS testine geçilmiştir. Büyüme ve ekonomik özgürlükler değişkenleri için sabitli modelde Pesaran (2007) tarafından geliştirilmiş CIPS testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Değişken (G) CIPS=-3,39	%1 Anlamlılık Düzeyi	%5 Anlamlılık Düzeyi	%10 Anlamlılık Düzeyi
Kritik Değerler	-2,21	-2,33	-2,57
Değişken (Ef) CIPS=-2,66	%1 Anlamlılık Düzeyi	%5 Anlamlılık Düzeyi	%10 Anlamlılık Düzeyi
Kritik Değerler	-2,21	-2,33	-2,57

Tablo 3. CIPS Testi Sonuçları

Değişkenlerin hesaplanan kritik CIPS değerleri (-3,39 ve -2,66) %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerine göre sayı doğrusu dikkate alındığında sayı doğrusunun solunda kaldığından ötürü H_0 temel hipotezi olan “birim kök vardır” reddedilmektedir. Değişkenler düzey değerleriyle durağandır. Birim kök testinden sonra değişkenlerin eğim katsayısının homojen olup olmadığına dair Swamy S testi (1970) gerçekleştirilmiştir. Swamy S testi sonuçları tablo 4’te verilmiştir.

chi2(8) = 560.95	Prob < chi2 = 0.0000
------------------	----------------------

Tablo 4. Swamy S Homojenlik Testi Sonuçları

Swamy S testi sonucuna göre Prob < chi2 = 0.0000 olduğundan H_0 hipotezi “Eğim katsayıları homojendir” kabul edilmektedir. Bu aşamada değişkenler arasında eşbütünlüşme ilişkisini sınamak için Westerlund (2007) panel eşbütünlüşme testi gerçekleştirilmiştir. Gecikme uzunluğu Akaiki bilgi kriterine göre 0-1 aralığında alınmış ve 1 olarak belirlenmiştir. Bu testte ait bulgular tablo 5 ‘de verilmiştir.

İstatistik	Değer	Z-değeri	P-değeri
Gt	-3.247	-3.658	0.000
Ga	-12.460	-2.170	0.015
Pt	-5.577	-2.251	0.012
Pa	-8.846	-2.188	0.014

Tablo 5. Panel Eşbütünlüşme Testi Sonuçları

Westerlund panel eşbütünlüşme testinde 4 farklı istatistik türü vardır. Bu testler, birimlerin hata düzeltilmesine sahip olup olmadığından hareket ederek eşbütünlüşme ilişkisine karar vermektedir. Bu test, eğim katsayılarının homojen olduğu panellerde de kullanılabilen bir istatistik türüdür. Eşbütünlüşme sınamasında temel hipotez “eşbütünlüşme yoktur”. Hesaplanan bütün p-değerleri (0.000, 0.015, 0.0102, 0.014) kritik değerden (0.05) küçük olduğu için temel hipotez reddedilmektedir. Dolayısıyla panelde değişkenler arasında “eşbütünlüşme ilişkisi vardır” bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın bu aşamasında eğim katsayılarının homojen olduğu ve panelde yatay kesit bağımlılığının dikkate alındığında uzun dönemli ilişkiyi tahmin etmek için Swamy (1970) tarafından geliştirilen RCM (Tesadüfî Katsayılar Modeli) uygulanmıştır. RCM’ye ait sına sonuçları tablo 6’da verilmiştir

G(Büyüme)	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	P> z	[%95 Güven Aralığı]	
Ef (Ekonomik özgürlükler)	0.6021	0.3309	2.03	0.041	0.23623	0.13206
Sabit	1.1518	0.3938	2.58	0.010	0.24333	1.87036

Tablo 6. RCM Modeli Uzun Dönem Katsayı Tahmini

Çalışmanın bu aşamasında ekonomik özgürlükler ile büyüme arasındaki olası nedensellik ilişkisini ve değişkenler arasındaki muhtemel bir ilişkinin yönünü test etmek için Dumitrescu & Hurlin (2012) tarafından geliştirilen panel nedensellik testi uygulanmıştır. Tablo7’de nedensellik test sonuçları verilmiştir.

Nedensellik Yönü Ef→G	W-bar İstatistiği	Z-bar İstatistiği	Z-bar tilde İstatistiği
Gecikme Uzunluğu=2	6.1696	4.6618 (Olasılık değeri= 0.0000)	3.4969 (Olasılık değeri=0.0000)
Nedensellik Yönü G→Ef	W-bar İstatistiği	Z-bar İstatistiği	Z-bar tilde İstatistiği
Gecikme Uzunluğu=6	26.8381	13.4509 (Olasılık değeri = 0.0000)	4.4396(Olasılık değeri=0.0000)

Tablo 6. Panel Nedensellik Test Sonuçları

Test sonuçlarına göre MIKTA ülkelerinde 1995-2021 döneminde ekonomik özgürlükler ve büyüme değişkenleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi vardır. Bu durum büyüme ve ekonomik özgürlükler değişkenlerini etkileyebilecek birçok parametre olmasına karşın değişkenlerin birbirlerine karşı duyarlılıklarını ortaya koymuştur

4 Sonuç

Bu çalışmada MIKTA ülkelerinde 1995-2021 döneminde ekonomik özgürlükler ve büyüme arasındaki ilişkiyi tespit etmek için ekonometrik sınamalar gerçekleştirilmiştir. Ekonomik özgürlükler ile büyüme arasında eşbütünleşme ilişkisi olduğu, ekonomik özgürlüklerdeki %1’lik bir artışın söz konusu dönemde MIKTA ülkelerinde %0.6 oranında büyümeyi arttırdığı ve değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin çift yönlü olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Çalışmada çift yönlü nedensellik ilişkisi çıkması, kurumların büyümeyi etkileyebilmesinin belli bir süreç gerektirdiği ve kurumsal olarak özgürlüklerin artması için büyümenin destekleyici unsurunun belirgin bir biçimde çıkmasının eşgüdümlü olarak hareketle mümkün olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Dolayısıyla daha yüksek ferah düzeyine erişebilmek için ülkelerin ekonomik özgürlüklerini artırmasının gerekliliği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda özgürlükleri artırıcı politikalara konusunda daha duyarlı olunması, bu politikaları destekleyici politikaların hayata geçirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Özgürlüklerin sadece finansal ya da mali olarak değil bütün kurumların ruhuna işleyecek şekilde genişletilmesiyle insana verilen değer artmasından hareketle kurumsal kalitenin de artırılmasının pozitif dışsallıklar sağlayacağını ifade etmek mümkündür. İktisadi kalkınmanın yapı taşı olan “yapısal değişim” böylelikle mümkün kılınabilecektir. Çalışmada çift yönlü nedensellik ilişkisi çıkması kurumların iktisadi büyümeyi etkileyebilmesinin belli bir süreç gerektirdiği ve kurumsal olarak özgürlüklerin artması için büyümeyle eşgüdümlü olarak hareket edilmesinin gerekliliğinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akıncı, M., Akıncı, G. Y., & Yılmaz, Ö. (2014). Ekonomik özgürlüklerin iktisadi büyüme üzerindeki etkileri: Bir panel veri analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 81-96.
- Ashby, N. J., & Sobel, R. S. (2008). Income inequality and economic freedom in the US states. *Public Choice*, 134, 329-346.
- Azman-Saini, W. N. W., Baharumshah, A. Z., & Law, S. H. (2010). Foreign direct investment, economic freedom and economic growth: International evidence. *Economic Modelling*, 27(5), 1079-1089.
- Beach, W. W., & Miles, M. A. (2006). Explaining the factors of the index of economic freedom. *Index Of Economic Freedom*, 55-76
- Beetham, D. (1995). What future for economic and social rights? *Political Studies*, 43(1), 41-60.
- Bengoa, M., & Sanchez-Robles, B. (2003). Foreign direct investment, economic freedom and growth: new evidence from Latin America. *European Journal of Political Economy*, 19(3), 529-545.
- Birol, Y. E., & Demirgil, B. (2020). Ekonomik özgürlükler ve ekonomik büyüme ilişkisi: BRICS ülkeleri üzerine ampirik bir çalışma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 546-558.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review Of Economic Studies*, 47, 239– 253.
- De Haan, J., & Sturm, J. E. (2000). On the relationship between economic freedom and economic growth. *European Journal Of Political Economy*, 16(2), 215-241.
- Dumitrescu, E. I & Hurlin, C. (2012). Testing for granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460.

- Erdal, F., & Yenipazarli, A. (2013). Which economic freedoms contribute income per capita? Are results sensitive to the indicators and the estimation methods? *Emerging Markets Finance And Trade*, 49, 130-147.
- Fraser Institute (2020). Annual Report 2020 Available from: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/uploaded/annual-report-2020.pdf> [Accessed 4 May 2023]
- Gorga, C. (1999). Toward the definition of economic rights. *Journal of Markets & Morality*, 2(19), 88-101.
- Göcen S. (2021). Gelişen ülkelerde ekonomik özgürlük ve ekonomik büyüme ilişkisi: Bootstrap panel granger nedensellik testi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(3), 865-878.
- Güney, T. (2017). Türkiye ve BRICS ülkelerinde ekonomik özgürlüğün ekonomik büyüme üzerine etkisi. *International Review Of Economics And Management*, 5(2), 30-47.
- Gwartney JD, Holcombe RG, Lawson RA (2004) Economic freedom, institutional quality and cross-country differences in income and growth. *Cato J*, 24(3), 205–233.
- Heritage (2023) Index of economic freedom, Available from: <https://www.heritage.org/index/> [Accessed 10 May 2023]
- Mahmood, M. T., Shahab, S., & Shahbaz, M. (2022). The relevance of economic freedom for energy, environment, and economic growth in Asia-Pacific region. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(4), 5396-5405.
- Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels. *Cambridge Working Papers in Economics*, 435.
- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal Of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H., Ullah, A., & Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross-section independence. *The Econometrics Journal*, 11(1), 105-127.
- Künü, S, Aydın, F. F. & Levent, C. (2023) Ekonomik özgürlükler, ekonomik büyüme ve sanayileşme ilişkisi: E-7 ülkeleri üzerine ekonometrik bir uygulama. *Erciyes Akademi*, 37(1), 192-206.
- Swamy, P. A. (1970). Efficient inference in a random coefficient regression model. *Econometrica: Journal Of The Econometric Society*, 311-323.
- UNCTAD (2023) Gross domestic product: Total and per capita, current and constant 2015 prices annual, Available from <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96> [Accessed 12 May 2023]
- Westerlund, J. (2007). Testing for error correction in panel data. *Oxford Bulletin Of Economics And statistics*, 69(6), 709-748.
- Williamson, C. R., & Mathers, R. L. (2011). Economic freedom, culture, and growth. *Public Choice*, 148, 313-335.